

MAIKEN RAHBEK THYSSEN OG OLE HAUBO CHRISTENSEN

Verdensmål.nu

NATUR/TEKNOLOGI OG DANSK 4. – 6. KLASSE

DR SKOLE

Elevbog

Verdensmål.nu
natur/teknologi og dansk 4. –6. klasse

© Forfatterne og Hauboundervisning 2019
Forfattere: Maiken Rahbek Thyssen og Ole Haubo Christensen

Foto & illustrationer: s 1, 5, 19, 24, 25 Ole Haubo Christensen; s 4, 27 Verdens Bedste Nyheder og Danida;
s 5, 7, 9, 13, 14 Niels Poulsen; s 6, 8, 10, 11, 12, 19, 23, 24, 28, 19 DR; s 12 Energimuseet; s 15 Red Orangutan-
gen, Borneo Production International; s 16ø Danmission; s 16n Prey Lang Community Network; s 17ø Søren
Hebsgaard og Alpha Film for Plastic Change; s 17n Søren Hebsgaard og Peter Sloth Madsen for Plastic Change;
s 20, 21 MUNDU; s 26 Flygtningebørn.dk; s 29 Scanpix

ISBN 978-87-92761-50-7

Layout: Søren Kirkemann, Grafisk Design
Tryk: Grafisk Forum, Horsens
web: verdensmål.nu og dr.dk/verdensmål

Verdensmål.nu er udgivet med støtte fra Danida og Undervisningsministeriets udlodningsmidler. Vi takker for tilliden.

**UNDERVISNINGS
MINISTERIET**

Verdensmål.nu er et supplerende læremiddel til undervisningen i FNs 17 Verdensmål for bæredygtig udvikling. Læremidlet arbejder målrettet mod, at eleverne opnår faglig viden, indsigt og handlekompetence i forhold til de problemstillinger, som præger vores tid. Vi har kun Jorden til låns, og vi skal derfor passe godt på den. Hvordan takles bæredygtighed, klimaudfordringer og et sundere liv for alle her og i den 3. verden.

FNs 17 Verdensmål vedtaget i 2015 er det centrale omdrejningspunkt i Verdensmål.nu. Arbejdsforslagene lægger op til, at eleverne skal udvikle deres handlekompetence gennem faglig viden og indsigt. Eleverne skal opleve, at de kan være med til at gøre en forskel, og at deres handlinger har betydning. Eleverne skal være rollemodeller og agere verdensmålsambassadører, der passer på vores Jord og bruger ressourcer med omtanke.

Verdensmål.nu tager fagligt udgangspunkt i Fælles Mål for natur/teknologi og dansk og er struktureret i fire undertemaer med tv-klipsamlinger, korte elevtekster og nærværende og praktiskorienterede opgaver. Opgaverne lægger op til at arbejde fagligt og tværfagligt med problematikker for den 3. verden: Sundhed og bæredygtighed, Den store verden, Børneliv og Gør en forskel. Verdensmål.nu kan benyttes i sin helhed, eller man kan vælge af fokusere på udvalgte elementer af læremidlet.

Verdensmål.nu er lavet i samarbejde mellem forfatterne og DR Skole. Verdensmål.nu er tema på DR Skole dr.dk/verdensmål.

Klassesæt (25 eks.) af elevbog samt lærervejledning kan bestilles på Verdensmål.nu mod betaling af udgifter til porto og ekspedition. Her finder du også lærervejledning og elevopgaver som pdf og som digital bladrebog.

I N D H O L D

De 17 Verdensmål	4
------------------------	---

SUND OG BÆREDYGTIG

1. Sundhed	5
2. Rent vand	6
3. Rens vandet.....	7
4. Hvordan kommer vandet væk?	8
5. Toilettet lugter	9
6. Lort i poser kan redde liv	10

DEN STORE VERDEN

7. Affald med nyt liv	11
8. Bæredygtig energi	12
9. Natur i balance	14
10. Det fantastiske skovmenneske	15
11. Prey Lang	16
12. Plast her, der og alle vegne	17

BØRNELIV

13. Barn i slummen.....	19
14. Mit liv – Min drøm	20
15. Hvad vil du tage med?	22
16. Klimaflygtning	24
17. Klimasikre huse.....	25
18. På flugt.....	26

GØR EN FORSKEL

19. Sæt gang i Verdensmålene	27
20. Verdensbyen.....	28
21. Dit valg.....	29
22. Er alle mål lige vigtige?	30

De 17 Verdensmål

Der er i alt 17 Verdensmål. De handler om Jordens største problemer. Verdensmålene blev vedtaget af alle lande i FN i 2015.

Verdensmålene er en plan for verdens fremtid. Den består af 17 mål, der skal beskytte Jorden mod klimaforandringer, gøre verden mere sikker, bedre og mere retfærdig for alle børn og voksne.

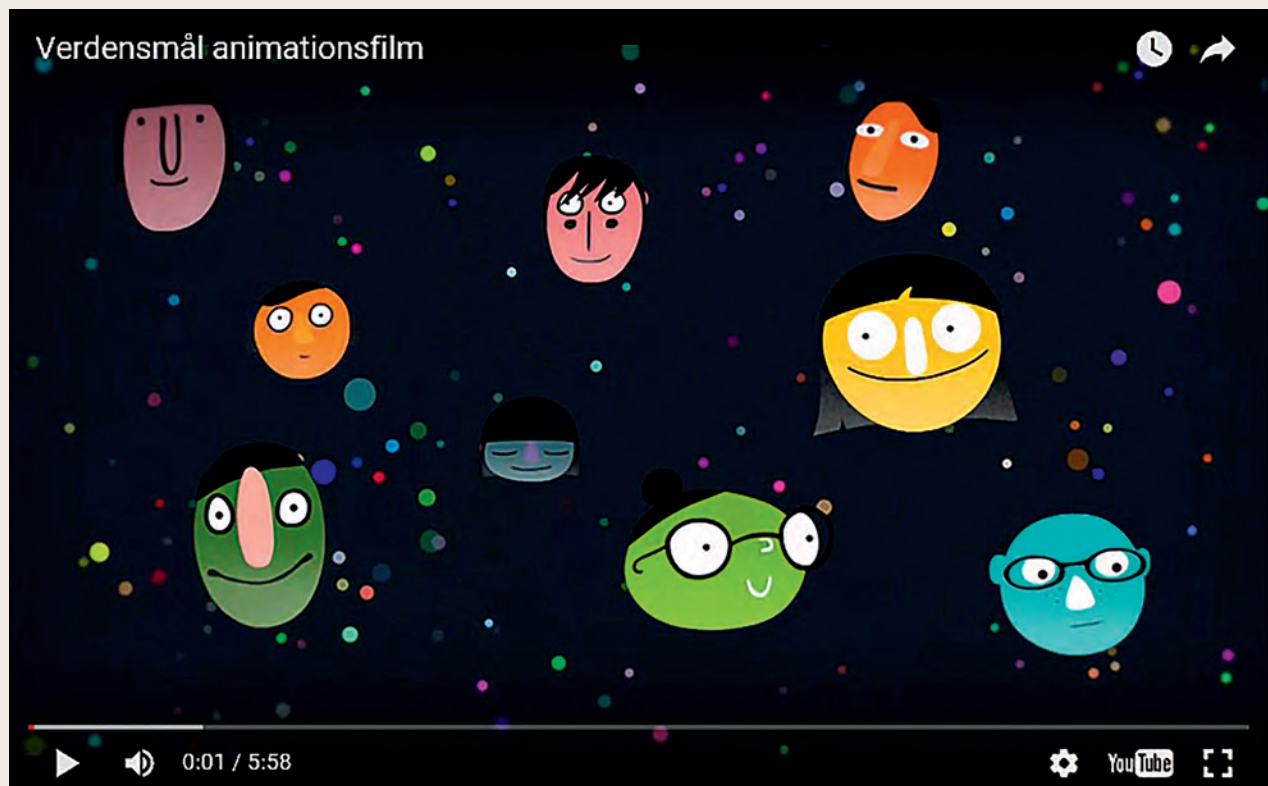
Målene handler også om, at det er vigtigt, at alle er sunde og raske, har nok at spise og rent vand at drikke. De handler om, hvordan vi lærer at passe bedre på vores miljø, så alle mennesker, dyr og planter har det godt. Og de handler om, at alle hurtigt kan

komme til en læge, hvis man bliver syg eller er gravid.

Verdensmålene gælder for alle lande og alle mennesker, der bor på Jorden. Vi kan kun gøre verden til et bedre sted, hvis vi arbejder sammen.

Verdensmålene er vores fælles plan. Derfor skal du lære om Verdensmålene.

Målene skal nås inden 2030. Det gode ved at have en plan er, at vi kan holde øje med, hvordan det går. Vi kan give hinanden et skulderklap, hvis det går godt. Og så kan vi arbejde lidt hårdere, hvis det ikke går så godt. 2030 er ikke så langt ude i fremtiden. Lad os alle komme med ideer, så vi når det.

Se *Verdensmål animationsfilm* på Verdens Bedste Nyheder: kortlink.dk/ua5q

3 SUNDHED
OG TRIVSEL

1. Sundhed

Din sundhed bestemmes af:

Biologiske forhold

Alder, gener og køn.

Ting vi ikke kan ændre på.

Livsstil

Motion, mad, søvn, fritidsinteresser, alkohol og rygevaner.

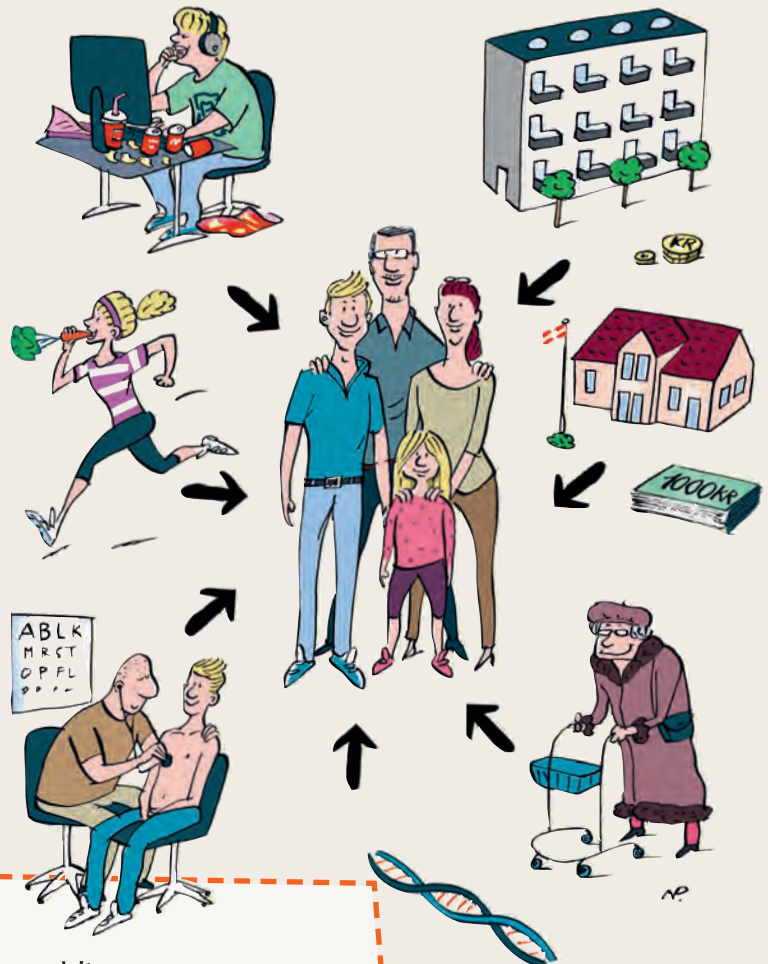
Levevilkår

Hvordan vi bor, forurening, om vi er rige eller fattige, mulighed for at komme til en god læge eller på sygehuset. Livsstil og levevilkår påvirker ofte hinanden.

Levealder

Levealder fortæller noget om sundheden i et land. Undersøg forventet levealder på www.globalis.dk/Statistik/Levealder.

Hvad kan grunden være til forskel i forventet levealder?

Hvad er sundhed?

Sundhed handler om at have det godt fysisk, psykisk og socialt.

Det giver overskud til at klare de udfordringer, vi møder i skolen, derhjemme og i fritiden.

Hvornår har du det godt fysisk? - psykisk? - socialt?

Hygiejne og opbevaring af mad har betydning for, om vi bliver syge

Affald i gaderne kan tiltrække rotter, så bakterier spredes til mennesker

2. Rent vand

Sugerør renser beskidt vand. Se klippet på kortlink.dk/w5fg

Grundvand

er vand, der er sivet ned gennem jorden. Vandets vej ned kan tage mange år.

Overfladevand

er vand fra søer og floder. Det kan være nødvendigt at rense vandet, før det bruges som drikkevand.

Vi har alle brug for vand. I Danmark får vi rent vand, når vi åbner for vandhanen. Vandværket har pumpet vandet op fra grundvandet. Andre steder må mange drikke vand af en helt anden kvalitet. Fx overfladevand, som kan være forurenet. Nogle steder tilsætter man klor til vandet for at rense vandet, og det kan smages. Andre har slet ikke adgang til rent vand.

Hvis vandet ikke er rent, kan man blive syg af bakterier, der lever i vandet. Vi kan ikke se bakterierne i vandet. I Tanzania er det kun halvdelen

af alle mennesker, der har rent vand. Men der bliver heldigvis gjort meget. En dansker har opfundet et sugerør med et filter. Filteret renser vandet, så man ikke bliver syg af at drikke det.

Hvorfor er det vigtigt at have adgang til rent drikkevand?

Er det altid vigtigt at vandet er helt rent? Hvad er det vigtigt at have rent vand til? Hvad er det ikke vigtigt at have rent vand til? Hvordan kan vi spare på det rene vand?

Gå efter vand. Se klippet på kortlink.dk/ud6v

Ikke alt vand i Danmark er rent. Se klippet på kortlink.dk/w5m6

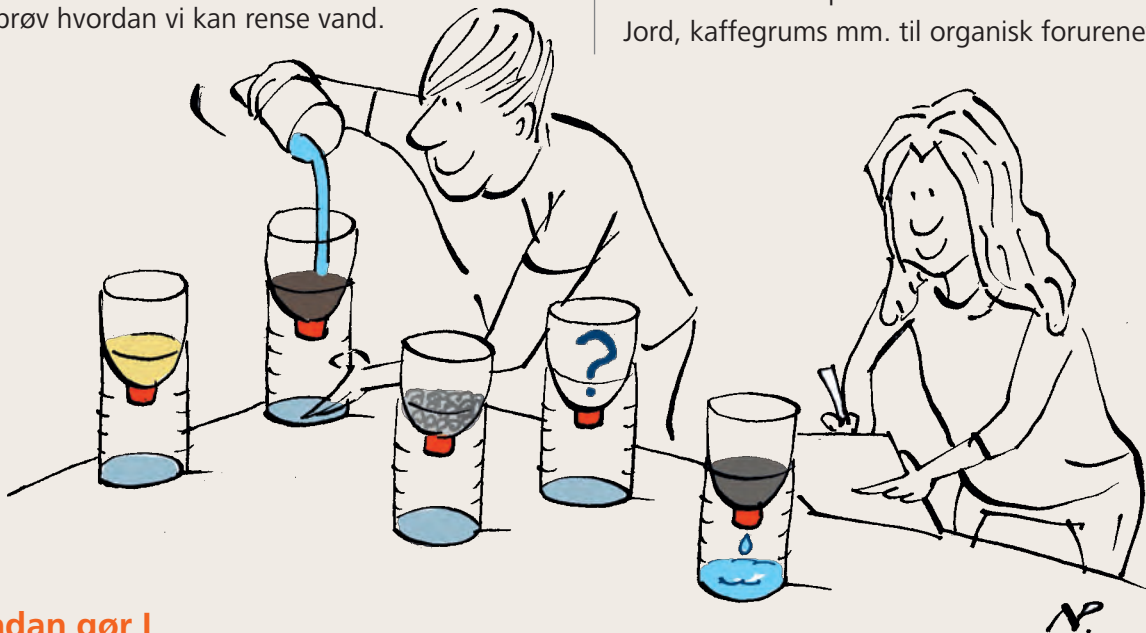
3. Rens vandet

Er det bedst at rense forurenat vand med sand, grus eller lerjord?

Eller er det bedre at blande sand, grus og lerjord sammen eller lægge det i lag?

Hvad tror I renser vandet bedst? Hvorfor?

Afprøv hvordan vi kan rense vand.

Sådan gør I

Lav det forurenede vand. Rør vand, jord, kaffegrums og evt. ufarligt farvet væske sammen.

Byg renseanlæg som vist på tegningen.

1. Klip plastflaskerne over, så toppen kan sidde omvendt i bunden, som vist.
2. Lav små huller i propperne med et bor.
3. Placer toppen af flasken som vist med proppen nedad.
4. Undersøg hvad der renser vandet bedst. Er sand, grus, lerjord eller kul bedst til at rense vandet? Kan renseanlægget forbedres ved at blande tingene sammen eller lægge sand, grus, lerjord og kul i lag?

Hvad tror I, der er bedst til at rense vandet?

I skal bruge

1 stort marmeladeglas

¼ liter strandsand

¼ liter grus/småsten

Aktivt kul

5 stk. 1½-2 liter plastflasker.

Jord, kaffegrums mm. til organisk forurenat vand

Hæld forurenat vand gennem jeres renseanlæg. Læg mærke til hvad der sker.

► Ser vandet renere ud?

► Hvordan lugter vandet?

Smag **ikke** på det rensede vand. Vandet kan se rent ud uden at være det.

Hvad er bedst til at rense vandet?

Der er for lidt rent vand i mange u-lande. Ofte er der kun adgang til vand fra forurenede floder. En måde man kan få rent vand på, er at grave dybe brøndhuller et stykke fra floden. Når vandet siver ned gennem jord, bliver det filtreret og rensat. På denne måde dannes grundvand.

4. Hvordan kommer vandet væk?

I filmklippene møder I Peter – Nørd. Han er taget til Sierra Leone for at opleve, hvordan livet er i et af verdens fattigste lande.

Hygiejnen er ikke, som han kender den fra Danmark. Toiletet er et træskur med et hul i

bunden, som leder direkte ud i havet.

Her er mange børn, og han udfordrer dem til en omgang fodbold. Humøret er højt, selvom fodboldbanen ligger midt i den åbne kloak.

Nørd spiller fodbold i slummen. Se klippet på kortlink.dk/un87

På toilet i slummen. Se klippet på kortlink.dk/w5gp

- ▶ På hvilken måde er wc-et i filmen anderledes end vores toiletter?
- ▶ Hvordan kan wc-et være med til at sprede sygdomsbakterier?
- ▶ Er der fordele ved wc-et i vandkanten?

6 RENT VAND
OG SANITET

5. Toilettet lugter

Vi ved det. Det kan lugte fælt på toilettet. Men lugten forsvinder for det meste hurtigt igen. Men hvad nu hvis toilettet eller kloakken er i stykker?

FNs Verdensmål 6 handler om rent vand og sanitet. Rent vand og gode toiletter kan sikre, at smitsomme bakterier ikke spredes. Byg en model af et toilet og undersøg, hvordan det virker.

Under håndvasken og i toilettet sikrer en vandlås, at lugt fra kloakken ikke kan trænge ud i rummet.

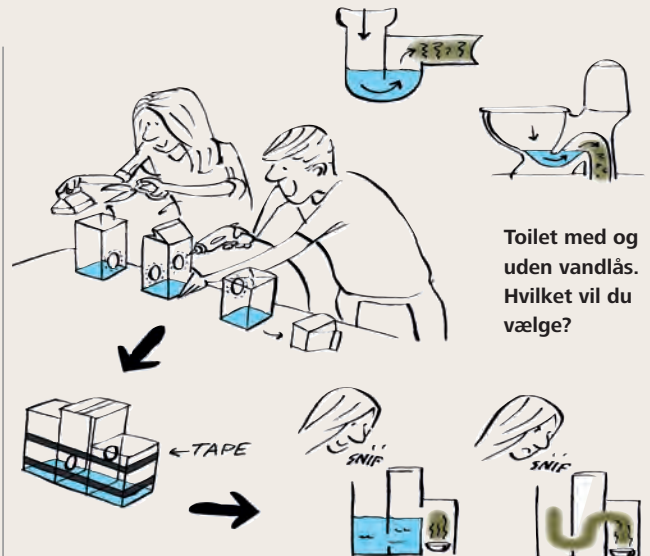
I får brug for

3 mælkekartoner
Limpistol
Tape
Saks
Skarp kniv
5 Kr.-mønt
Opvaskebalje
Vand
Lille skål
Pebermynteolie

Sådan gør I

Byg toilettet som vist på tegningen.

1. Klip og skær huller i mælkekartonerne.
Tegn op til hullerne med en 5 Kr.-mønt.
2. Skær bunden af den ene af mælkekartonerne.

3. Lim de to første mælkekartoner sammen.
Pas på - limen er meget varm.
4. Lim den tredje på.
5. Sæt tape rundt om så mælkekartonerne presses sammen.

Virker toilettet?

Stil jeres 'toilet' i opvaskebaljen. Sæt en lille skål med pebermynteolie under mælkekartonen uden bund. Hæld med det samme vand i vandlåsen.

Hvad kan I lugte, når der er vand i vandlåsen?

Tøm vandlåsen for vand og anbring igen skålen med pebermynteolie under mælkekartonen uden bund.

Hvad kan I lugte, når der ikke er vand i vandlåsen?

Verden mangler toiletter

Dårlige toiletforhold koster mange menneskeliv. Derfor har FN udnævnt 19. november til at være Verdens Toiletdag. Dagen har fokus på, at kun en ud af 10 har adgang til et toilet. For 20 år siden havde hver femte ikke adgang. Det går den rigtige vej, men der er stadig næsten 900 millioner mennesker, som må gå på toilet i det fri.

I Danmark har vi ikke altid haft toiletter, som vi kender i dag. I gamle dage på landet klarede man toiletbesøget i stalden mellem

dyrene. Mange huse i byen havde også stalde, hvor man gjorde det samme. Ellers gravede man et hul i gården og lagde et par brædder over møget.

Da byerne blev større, var der brug for toiletter. Man gravede nu et hul og satte et skur op omkring.

Det første wc med vand, blev opfundet i England i 1775. Det varede dog længe, før almindelige mennesker havde råd til det. I år 1900 var der kun et par tusinde toiletter med vand i København.

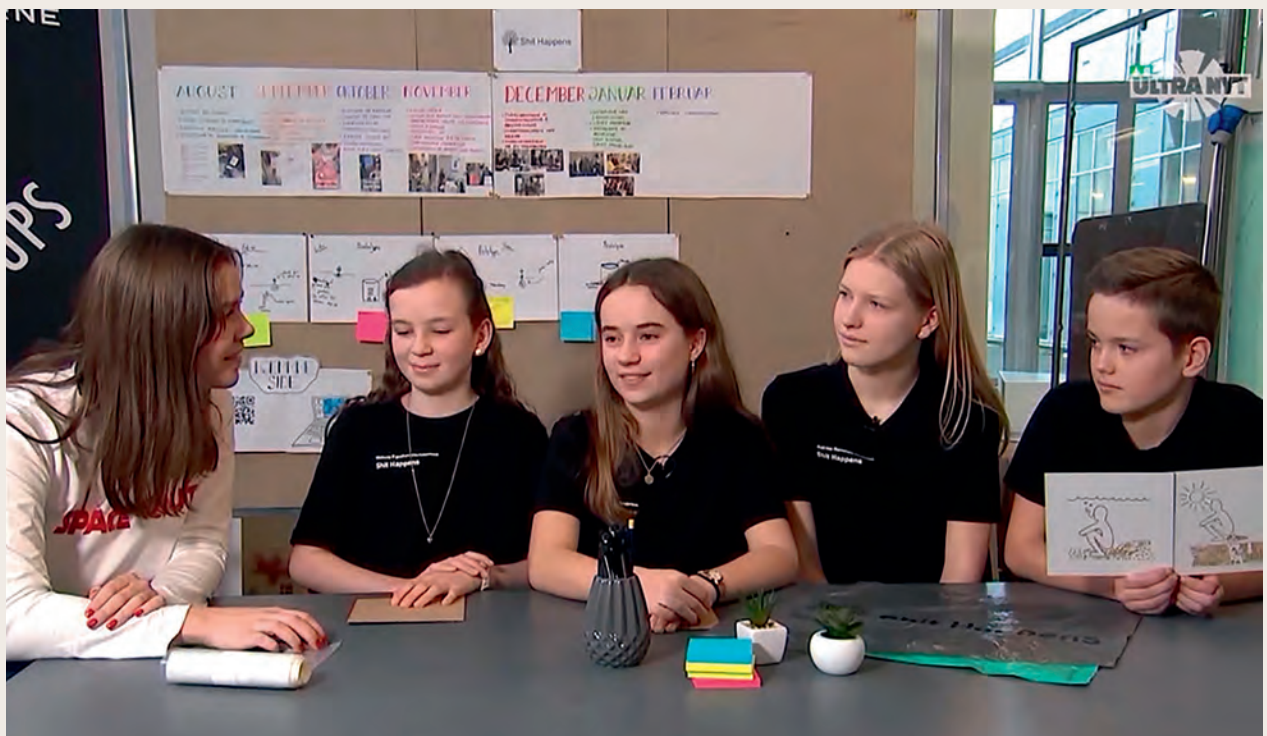
6. Lort i poser kan redde liv

Fire skolebørn fra Vejle har opfundet en pose, der kan forvandle menneskers afføring til træer. Børnene kalder deres opfindelse for Shit Happens.

Shit Happens er en pose i en ny slags plastik, som nedbrydes i jorden af bakterier eller svampe til vand. Posen indeholder en pose fuld af frø, der sammen med gødning kan blive til træer og planter.

Det lyder lidt mærkeligt, men posen kan være med til at redde menneskeliv.

Der dør hvert år flere millioner mennesker, fordi drikkevand er forurenet af bakterier fra menneskers afføring. Hvis man i stedet bruger Shit Happens-poserne, kan afføringen graves ned og blive til nye planter.

Lort i poser kan redde liv. Se klippet på kortlink.dk/w5k3

- ▶ Hvorfor mener børnene, at Shit Happens-poserne er verdens bedste opfindelse?
- ▶ Hvordan virker Shit Happens-poserne?
- ▶ Hvad sker der, hvis afføring efterlades oven på jorden?
- ▶ Hvordan kan afføring være med til at sprede sygdomsbakterier?
- ▶ På hvilke andre måder kan man stoppe forureningen fra menneskeafføring?

7. Affald med nyt liv

Fra gammelt jern til ny grill. Se klippet på kortlink.dk/wr47

Jack laver savsmuld til briketter. Se klippet på kortlink.dk/wr44

Skole får nye – men gamle stole. Se klippet på kortlink.dk/uhcy

Genbrug

betyder, at man bruger en ting igen uden at lave den om. Fx genbruger man sodavandsflasker.

Genanvende

betyder, at man bruger det, som tingen er lavet af, til at lave noget andet. Fx genanvender man, når man smelter plastikflasker om til fleece og syr trøjer af det.

Vi kan være bæredygtige ved at lave mindre affald. Vi skal genbruge og genanvende vores affald. Noter 5 ting i skemaet som du kan finde i skraldespanden derhjemme.

Kan det *genbruges* eller *genanvendes*? Tal med din sidemand om, hvad I kan lave eller opfinde af affald. Tegn jeres 'opfindelse'.

Affald	Hvad er det lavet af? fx plastik, metal, papir, madrester, glas.	Kan det genbruges? Ja/Nej Til hvad?	Kan det genanvendes? Ja/Nej Til hvad?

7 BÆREDYGTIG
ENERGI

8. Bæredygtig energi

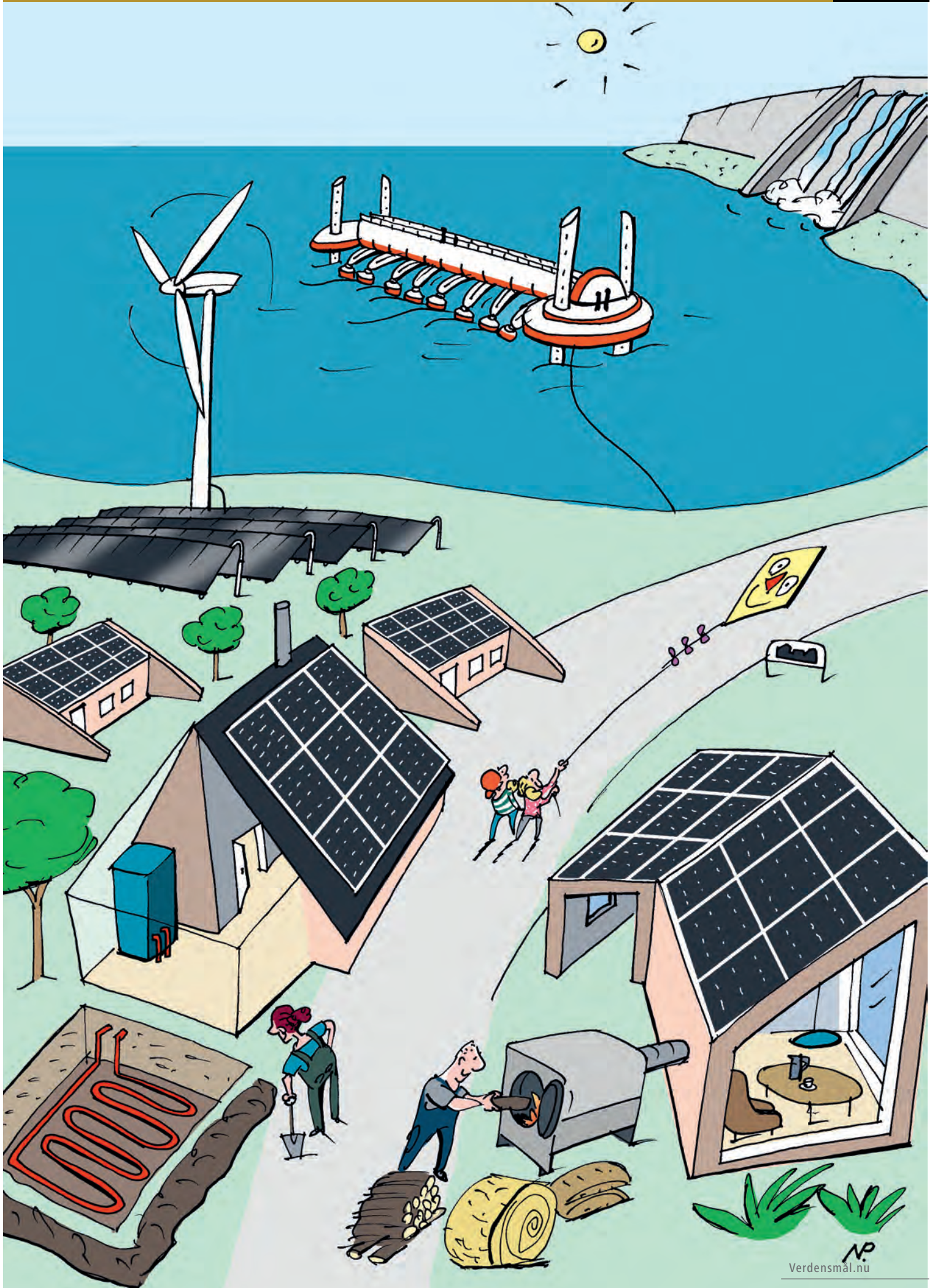
Kul og olie. Se filmen på kortlink.dk/h8bx

Se Nørderne lave alternative energikilder på kortlink.dk/wrf7

- ▶ Hvilke energiformer kender du?
- ▶ Noter fordele og ulemper i skemaet

Energiform	Fordele	Ulemper

9. Natur i balance

I forskellige naturområder lever bestemte planter og dyr. Mængden af vand, lys, temperatur og næring bestemmer hvilke planter og dyr, der lever der. Sådant et område kaldes et økosystem. Når et økosystem er i balance, bliver vand og

næringsstoffer hele tiden genbrugt. En flaskehave er en model af et økosystem i balance. En flaskehave kan leve i flere år, uden at I skal sørge for andet end sollys.

Flaskehave

I får brug for

Et stort glas med låg
LECA-ærter
Trækul i små stykker
Pottemuld
Planter
Avispapir, blomsterpinde og ske

Sådan gør I

- ▶ Bland LECA-ærter og trækul
- ▶ Lav en tragt af avispapir. Hæld blandingen i glasset, så bunden dækkes af cirka 3 cm.
- ▶ Hæld 5-10 cm jord i glasset og plant jeres planter. Brug blomsterpinde og skeer til hjælp.
- ▶ Vand planterne så jorden er let fugtig. Luk låget tæt til.

Stil jeres flaskehave et lyst sted.

Bliver glasset helt dugget, skal I åbne låget et par dage. Herefter kan jeres flaskehave passe sig selv i flere år uden at blive vandet.

Sådan vokser planten i flaskehaven

Planter vokser ved at danne glukose (sukker) og oxygen (ilt). Dyr og mennesker har også brug for oxygen, for at vi kan leve. For at danne glukose og oxygen har planterne brug for vand, kuldioxid, næringsstoffer og sollys.

I flaskehaven genbruges vand, kuldioxid og næringsstoffer. Når solen varmer glasset, fordamper vandet fra planternes blade. Vandet sætter sig som dug på glassets inderside og drypper

ned, så planten kan drikke det igen.

Når planten taber et blad, bliver det nedbrudt af bakterier (nedbrydere). Bladet ender som vand, kuldioxid og næringsstoffer, som planten kan genbruge til at vokse af.

På den måde er der balance i naturen. Det er ret smart. Hvis vi forstyrrer naturen, skaber vi ubalance.

- ▶ Hvordan kan mennesker skabe ubalance i naturen?
- ▶ Hvordan kan vi genoprette ubalance i naturen?

10. Det fantastiske skovmenneske

Biodiversitet er et udtryk for, at der er mange og forskellige dyr, planter og naturtyper. Biodiversiteten i naturen er blevet mindre. Årsagen er især, at der mangler levesteder. Orangutangen er et af de dyr, som er truet, fordi dens levesteder bliver ødelagt. Der findes også truede dyr i Danmark. Hasselmus, hare, mosehornugle og marsvin er alle i fare for at forsvinde i Danmark.

Det fantastiske skovmenneske. Se filmen på kortlink.dk/wrkr

Få tjek på orangutangen

De 7 F'er

Føde	Hvad spiser den? Hvor finder den føde?
Form	Hvordan ser den ud? Hvad vejer den?
Farve	Hvilke farver har den og hvorfor?
Findested	Hvor lever den?
Formering	Hvor mange unger får den?
Fjender	Hvem er dens fjender? Hvorfor er den truet?
Forsvar	Hvordan kan den forsvare sig?

Fortæl om en dag i en orangutangs liv. Fortæl om hvad den laver og hvilke oplevelser den kommer ud for i løbet af dagen. De 7 F'er skal indgå i fortællingen.

Livet på skolen

Hvordan er biodiversiteten her på skolen? Skolens udearealer kan være et godt eller mindre godt levested for dyr og planter. Jo mere forskellig natur, der er, jo bedre mulighed er der for at forskellige dyr og planter kan leve der.

Vælg et levested og tag billeder.

- Hvilke smådyr er der?
- Hvor mange i alt kan I finde på jeres levested?

11. Prey Lang

Regnskoven Prey Lang ligger i Cambodia. Skoven er truet af ulovlig skovhugst. I de sidste 20 år er næsten halvdelen af skoven fældet. Skoven vil forsvinde helt, hvis der ikke gøres noget. En gruppe skovaktivister bruger derfor nye og anderledes måder for at redde skoven, inden det er for sent. Se hvordan i filmen 'På vej'.

'På vej'. Se filmklip på kortlink.dk/ws3b

- ▶ Hvorfor fælder skovhuggere skoven ulovligt?
- ▶ Hvorfor er det et problem for dyr, planter og mennesker, at regnskoven bliver fældet?
- ▶ Hvad gør Mot og Chania for at passe på Prey Lang skoven?

Du kan hjælpe ved at fortælle andre, hvorfor det er vigtigt at passe på skoven.

Tag et træ-selfie

Tag et selfie sammen med dit favorit træ og post det. På den måde kan du være med til at fotælle, at man skal passe på skoven. I kan se træselfies

Træsselfie fra preylang.net/gallery/selfieforthetree

til fordel for Prey Lang på www.preylang.net/gallery/selfieforthetree. Lav en udstilling på skolen med jeres træselfies.

Skriv om Prey Lang

Skriv en informerende tekst om Prey Lang. Hæng teksterne op på skolen. Udfyld først et tankekort. Hvad vil være interessant at fortælle om Prey Lang.

En informerende tekst kan indeholde tekst, fotos, tegninger, modeller og faktabokse. Der kan også være links eller QR-koder. De kan vise hen til film, eller hvor man kan læse mere.

- ▶ Søg viden
- ▶ Skriv en informerende tekst om Prey Lang

12. Plast her, der og alle vegne

En verden af plastik. Se filmen på kortlink.dk/wsm2

Gå på jagt efter plastik i klassen

- ▶ Hvor mange forskellige ting kan I finde på 2 min?
- ▶ Hvorfor er tingene lavet af plastik?
- ▶ Hvad blev tidligere lavet af andre materialer?
- ▶ Hvorfor bliver tingene i dag lavet af plastik?

Plastik har rigtig mange fordele. Desværre kan plastik også skade naturen, dyr og mennesker. Vi skal derfor tænke os godt om, hvor vi bruger plastik. Det er også vigtigt, hvad vi gør ved plastik efter brug.

Mikroplast i havet kan komme mange steder fra. Noget bliver smidt, noget blæser derud. I havet nedbryder vand og sollys langsomt plsten til

Professor Plastik og fødekæden. Se filmen på kortlink.dk/wrpkp

mindre dele. Med tiden bliver det til mikroplast. Mikroplast i havet kan også stamme fra bildæk, vejstriber og skosåler. Det slides af, når vi kører bil og går. Regnen skyller plsten ud i åer og vandløb. Mikroplast kan også komme fra fx creme og tandpasta, og når vi vasker tøj.

- ▶ Hvordan kan der komme mikroplast fra tøjvask?

**Makroplast er plaststykker større end 5 mm.
Mikroplast er plaststykker mindre end 5 mm.**

→ Plasttegneserie

Lav en tegneserie, der viser

- ▶ Hvordan plastik havner i naturen.
- ▶ Hvad der kan ske med plastik, når det havner i naturen
- ▶ Hvordan det kan skade dyr eller mennesker.

Tegn også hvordan vi kan undgå, at plastik havner i naturen.

Bioplast

Plast er et rigtig godt materiale til mange ting, men er også noget mæg, når det bliver til affald. Det tager 400 år for en almindelig plastpose at blive nedbrudt i naturen. Og der går 500 år for en plast-vandflaske.

Vi skal derfor genbruge og genanvende igen og igen og bruge andre materialer end plastik, når det er muligt. Det meste plastik bliver lavet af olie, som man pumper op fra undergrunden. Man kan også lave plast af sukkerrør og korn, med det er dyrere at fremstille.

Der arbejdes på at lave bionedbrydeligt plast, som nedbrydes som var det et æbleskrog. Indtil man kun bruger den slags plast, skal vi gøre alt for genbruge og indsamle plast, så det ikke ender i naturen.

Shit Happens poserne på side 10 skal laves af bionedbrydeligt plast, som hurtigt bliver nedbrudt.

I får brug for

60 ml. vand
40 g kartoffelmel
1 tsk. glycerin
1,5 tsk. eddike
Ske
Målebæger
Lille gryde
Kogeplade
Bagepapir

Sådan gør I

1. Hæld vandet i gryden og drys kartoffelmel og glycerin i.
Rør i blandingen under hele forsøget.
2. Varm langsomt op.
3. Når blandingen bliver tykkere, tilsættes 1,5 tsk. eddike.
4. Fortsæt med at varme og røre til blandingen ligner gelé. Hæld blandingen ud på bagepapir og vask gryden af.

Lad platen tørre en uge. Vend platen hver dag, så den tørrer på alle sider.

- ▶ Undersøg hvor hurtigt jeres bioplast kan nedbrydes.

13. Barn i slummen

Børns rettigheder. Se klippet på kortlink.dk/wrkn

Børns rettigheder

Som barn har du ret til mange ting. Det står i Børnekonventionen.

Alle børn har ret til at

- spise
- gå i skole
- blive hørt
- få tryghed
- omsorg
- bestemme over egen krop
- lege
- sige sin mening
- blive set
- sige nej
- ikke at blive slået

Forestil dig at leve i slummen eller på lossepladsen i en storby. Her skal du og din familie leve af at sortere affald. Det er beskidt og farligt. Både at bo og arbejde der. I er fattige og får ikke mad hver dag. I bor mange tæt sammen og har ikke rent vand og toilet. I Cambodia er det virkelighed for mange børn. Mange lider af underernæring, fordi de får for lidt mad. Kun 4 ud af 10 gennemfører skolen

Hvordan vil det være

- ▶ ikke havde privatliv
- ▶ ikke kunne komme i skole
- ▶ leve uden wc og bad?

Det er virkeligheden for mange børn i verdens fattige lande.

Også i Cambodia. Her arbejder FN og private organisationer på, at børnene skal få et godt liv. Et liv hvor der er plads til at være barn. I Cambodias hovedstad Phnom Penh arbejder COLT. De har børnehaver, skole og et sundhedscenter, der giver råd om hygiejne og rettigheder for de fattigste børn og for deres familier. De har også en fritidsklub, hvor børnene kan spille fodbold eller lave andre aktiviteter. COLT er et frirum. Børnene kan

her opleve en anden verden end slum med jagten på det næste måltid mad. For nogle er det også første skridt til at gennemføre en uddannelse. Første skridt til at komme ud af fattigdommen.

Personlig beretning

Forestil dig at du er et barn, som lever i slummen i Cambodia. Du er heldig. Du går i skole og i fritidsklub på COLT. Skriv en personlig beretning fra en dag i dit liv.

COLT - fristed fra fattigdom i Phnom Penhs slum

- ▶ Brainstorm og skriv stikord. Hvordan er det at være din person? Find inspiration i tekst og film ovenfor. Tjek også colt-cambodia.org.
- ▶ Skriv i 1. person og kronologisk.
- ▶ Skriv i datid, når du tænker tilbage og fortæller om dagen. Skriv i nutid når du kommenterer, hvad der er sket.
- ▶ Skriv sanseligt. Læseren skal mærke, hvordan det er at være barn i slummen.

14. Mit liv – Min drøm

På hjemmesiden www.saadanborjegy.dk kan du undersøge, hvordan det er at være barn i andre

lande. Du kan læse om forskelle og ligheder på at være barn i Danmark og andre steder på i verden.

Vælg børn som I vil sammenligne. Noter på kortet hvor børnene bor og skriv deres navne i skemaet.

NAVN	Land	Alder	Min familie	Min klasse	Mit tøj
		år			
		år			
Mig selv		år			

ALESANDRO
Om Alesandro ▶
Galleri ▶
Quiz ▶

BASALE FAKTA:
ALDER:
14
LAND:
Bolivia
BOR I:
Tumupasa

EN LANDSBY I AMAZONAS

Hej med jer.

Jeg hedder Alesandro. Jeg bor i Tumupasa. Det er en lille by i Bolivia, som ligger i Amazonas-området. Det er der, hvor der er jungle og lavland i Bolivia.

For at komme til min by fra hovedstaden La Paz skal man køre i 24 timer på en farlig vej. Man kan også tage et fly, flyve i en time og så køre i en bil i to timer. Hvis man gør det, skal man også med en færge.

Vælg mellem:
Min dag ▼
Min drøm ▼
Mine interesser ▼
✕

MIN DRØM

PAS PÅ MILJØET

Jeg drømmer om at blive agronom. Det er en slags landmand. Så vil jeg passe på naturen og have mit eget landbrug. Så jeg drømmer også om at bo et sted, hvor man kan drive landbrug.

Jeg kunne også godt tænke mig at blive ingeniør. På den måde kan jeg nemlig hjælpe med at beskytte miljøet

Fortæl om dine egne drømme. Fortæl også om hvad andre børn drømmer om.

Fortæl om forskelle og ligheder ved at være barn i Danmark, og hvor de andre børn bor.

Min drøm

Navn:

Land:

Min drøm

Navn:

Land:

Min drøm

Jeg hedder:

Næsten som i Danmark:

Næsten som i Danmark:

Som andre steder i verden:

Forskellig fra Danmark:

Forskellig fra Danmark:

Forskellig fra andre steder i verden:

15. Hvad vil du tage med?

I skal flytte til et fremmed sted, hvor I skal starte et nyt samfund.
På stedet er der ingen mennesker - kun natur.

Tal om hvilke ting og værdier, som er vigtige at tage med?

På næste side er der kort med rettigheder fra Børnekonventionen og kort med andre ting, du måske drømmer om.

Hvilke kort mangler I? Lav sammen med din makker 4 kort, hvor I tegner, hvad I også gerne vil have med på rejsen.

Ekstra kort

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

I har nu 24 kort med vigtige rettigheder og ting, som er gode at have med.
Hvilke 10 kort er de vigtigste?

Sammenlign jeres kort med nabogruppens kort. Hvilke kort er I enige om?
Bliv enige om 10 fælles kort.

Vores vigtigste kort

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

6. _____

7. _____

8. _____

9. _____

10. _____

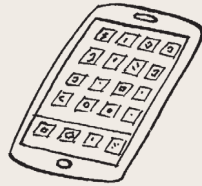
Hvad gør disse kort vigtige?

Ren luft

Ny telefon

Ligestilling

Lommepege

TV

Et sted at bo

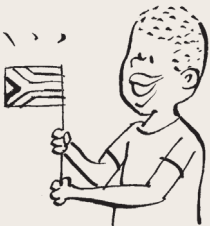
Smart tøj

Ret til at sige sin mening

Egen kultur

På ferie

Sund mad

Legetøj

Uddannelse

Computer

Sundhed

Fritid og hvile

Cykel

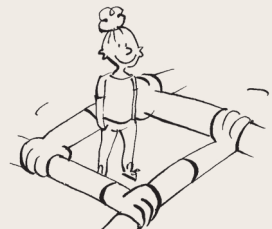
Rent vand

Eget værelse

Beskyttelse

16. Klimaflygtning

Klimaforandringerne gør, at nogle områder i verden bliver ramt af lange perioder med enten tørke eller oversvømmelse. Det har store konse-

Oversvømmelser i Cambodja. Se klippet på kortlink.dk/mbx4

kvenser. Det gør det svært at dyrke afgrøder og kan skabe mangel på mad. Se eksempler i klippene.

Tørken spreder sig. Se klippet på kortlink.dk/mbx5

- Overvej hvad familierne kan gøre for at tilpasse sig klimaændringerne, så de ikke bliver nød til at forlade deres hjem?

I regnskovsområder bor mange langs floderne. Floderne er ofte eneste transportvej mellem hjem, skole og by. Floderne er også stedet, hvor man ofte kan fange fisk, vaske tøj og hente vand.

Husene bygges næsten altid på pæle, da vandstanden i floden ændrer sig. Enten på grund af dagligt lavvande og højvande eller fordi, der i løbet af året er tidspunkter, hvor det regner meget.

Tørke eller oversvømmelse kan også tvinge folk til at flygte. Man er klimaflygtning, hvis man

tvinges til at forlade sit hjem på grund af naturkatastrofe eller ændringer i Jordens klima

Nogen naturkatastrofer opstår naturligt og ikke på grund af klimaet. Fx jordskælv, vulkanudbrud og årligt tilbagevendende regntid. Ændringer i Jordens klima kan medføre, at der opstår tørke nogle steder på Jorden. Andre steder kan havstanden stige og der kan komme flere og kraftigere storme.

17. Klimasikre huse

Undersøg, hvordan I kan bygge sikre huse langs floden, som kan holde til højvande, oversvømmelse og stormvejr.

I skal bruge

Sugerør

Spaghetti eller makaroni

Ispinde

Limpistol

Byg et hus på stolper. Huset skal kunne modstå højvande og kraftig vind.

- ▶ Hvordan vil I bygge huset?
- ▶ Hvordan skal huset bygges, så det bedst kan holde til højvande, oversvømmelse og stormvejr?

Lav en tegning og byg huset, så sikkert som I kan.

Langs Mekongfloden i Cambodia bygger man huse på pæle

Afprøv hvad jeres huse kan holde til.

Stil husene udenfor og lav en flodbølge med en spand vand.

- ▶ Hvilke huse klarede sig bedst?

18. På flugt

Se filmklippet på kortlink.dk/wr4t

Et flygtningebarns pakkeliste. Se filmklippet på kortlink.dk/wpp7

Millioner af mennesker er tvunget på flugt, væk fra deres hjem og land. Der er mange grunde til, at det kan være nødvendigt at flygte. Fx krig, forfølgelse, klimaforandringer og naturkatastrofer. FN arbejder på at beskytte og hjælpe dem, der flygter fra krig og forfølgelse. 65 millioner mennesker er lige nu tvunget væk fra deres hjem. De fleste flygter til et andet sted i deres hjemland, eller til nabolande. Mere end halvdelen af alle flygtninge er børn og unge under 18 år.

- ▶ Lav en pakkeliste med det du vil tage med hjemmefra, hvis du skulle rejse væk. Alle tingene skal kunne være i en lille rygsæk.

- ▶ Hvad er vigtigst at få med?
- ▶ Hvad vil du savne?
- ▶ Hvad vil ikke være rart?
- ▶ Hvordan vil livet være anderledes fra livet her?

Lav en fortælling om tre af tingene, som har en helt særlig betydning for dig.

19. Sæt gang i Verdensmålene

Verdensmålene kan virke store og svære at løse. Men vi kan alle gøre noget. Se i filmen hvordan børn i andre lande gør verdensmålene til virkelighed.

► Hvilke ideer, synes du, er de bedste?

Gør verdensmålene til virkelighed. Se filmen på kortlink.dk/ud6a

Undersøg Hvordan går det med Verdensmålene på jeres skole/lokalområde. Gå en tur på skolen/lokalområdet. Hvad skal der til, for at skolen/lokalområdet lever op til Verdensmålene? Tag fotos og skriv ned. Få ideer ved at lave interviews med elever og folk i området.

Sæt gang i verdensmålene. Se filmen på kortlink.dk/wrk5

Vælg Hvilket problem I vil løse?

Hvad skal der til? Hvilke fordele giver løsningen?

Få ideer Tøm hovedet for ideer. Hvordan vil I løse udfordringen. Kan en opfindelse eller ide være løsningen? Skal I have andre med på ideen? Vælg den ide I vil arbejde videre med.

Skitse Lav en skitse og forklar hvordan modellen laves.

Model Lav en model af jeres løsning.

Feedback Hør hvad andre mener.

Lav forbedringer.

Præsenterer Hvem kan hjælpe med at gøre ideen til virkelighed? Hvad kan I selv gøre?

Prøv ideen af - gør Verdensmålet til virkelighed.

20. Verdensbyen

Upcycling er ny trend

Upcycling er den nye trend. Se klippet på kortlink.dk/w5n8

Vælg

Vælg 3 Verdensmål som er særligt vigtige.

Brainstorm

Hvordan skal den perfekte Verdensmålsby være?

Tag højde for hvert af jeres Verdensmål.

Find inspiration i Upcycling er den nye trend, i filmene i opgave 19, og i det I har lært om Verdensmålene.

Skitse

Tegn en skitse af jeres Verdensmålsby.

Få feedback af jeres lærer og klassekammerater.

Byg en model

Brug Lego, pap, træ, papir, sugerør, tændstikker, snor, elastikker og hvad I kan finde.

Suppler evt. med micro:bit.

Præsenter

Forbered en præsentation af jeres by.

Fortæl om hvilke Verdensmål, I har valgt.

Hvorfor har I valgt disse Verdensmål?

Hvilke fordele og ulemper er der ved Verdensmålsbyen?

21. Dit valg

Greta Thunberg fra Sverige strejker for en bedre verden.
Se filmklip på kortlink.dk/wr5p

Vi børn gør oftest ikke, som I siger, vi skal gøre. Vi gør, som I gør. Og eftersom I voksne skider på min fremtid, så gør jeg det også, siger Greta Thunberg. Greta bor i Sverige og er 15 år. Hun strejkede fra sin skole i tre uger efter sommerferien i 2018. Hun sad i stedet hver dag foran det svenske folketing i Sverige.

Nu sidder hun der hver fredag. Og det er hendes plan at blive ved med det indtil Sverige følger Paris-aftalen.

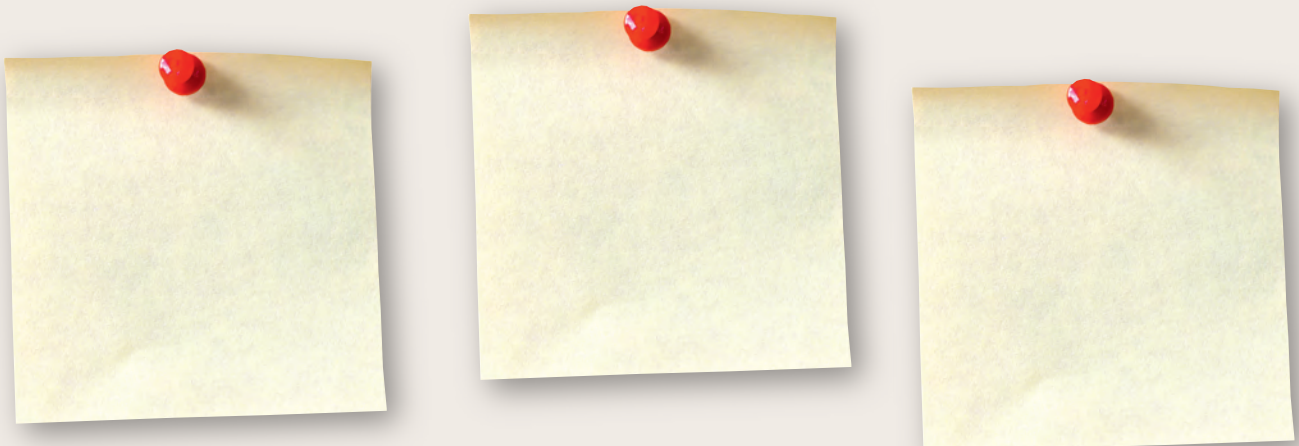
Greta Thunberg er med på Klimatopmøde.
Se filmklip på kortlink.dk/x6gh og kortlink.dk/wr5b

Paris-aftalen handler om at alle lande skal begrænse brugen af fossile brændstoffer (kul, olie, gas) for at begrænse den globale opvarmning.

I december 2018 holdt hun tale på FNs klimatopmøde.

- ▶ Hvad er det vigtigste i Gretas tale?
- ▶ Hvorfor er det nødvendigt at handle?
- ▶ Hvad skal ændres og hvordan?
- ▶ Hvad er de største udfordringer?
- ▶ Hvad kan du gøre?

▶ Noter dine valg på de tre Post-it.

17 PARTNERSKABER
FOR HANDLINGVERDENSMÅL
for bæredygtig udvikling

22. Er alle mål lige vigtige?

Afskaf alle former for fattigdom i hele verden.	Alle børn og voksne skal kunne spise sig mætte i sund og nærende mad.	Alle skal have adgang til medicin og lægehjælp, hvor de bor.	Giv alle børn en uddannelse af god kvalitet.
Skab ligestilling og styrk alle kvinder og piger.	Giv alle adgang til rent vand og toiletter.	Giv alle adgang til energi, der er til at betale.	Giv mulighed for gode jobs med ordentlige vilkår.
Byg gode veje i alle lande. Skab bedre adgang til telefon, internet og teknologi.	Skab mindre ulighed i og imellem verdens lande.	Giv alle adgang til ordentlige boliger og gør byer mindre forurenende.	Skab mere genbrug og mindre madspild.
Bekæmp klimaforandringer og deres konsekvenser.	Beskyt floder og have og de dyr, der bor under vandet.	Beskyt verdens skove og de dyr, der lever på land.	Styrk fred i verden og beskyt alle mod kriminalitet og vold.
Styrk samarbejde mellem verdens lande. Hjælp med at alle mål kan nås alle steder i verden.			

Verdensmål.nu

natur/teknologi og dansk 4. – 6. klasse

Verdensmål.nu er et supplerende læremiddel til undervisningen i FNs 17 Verdensmål for bæredygtig udvikling relateret til elevernes egen verden. Bogen supplerer læringsstet www.verdensmaal.nu og www.dr.dk/verdensmaal. På DR Skole finder du tv-klipsamlinger, korte elevtekster pædagogisk bearbejdet til målgruppen 4. - 6. klasse med nærværende og praktiskorienterede opgaver. På Verdensmål.nu finder du lærervejledning som pdf med klikbare link til alle klip samt elevbog i pdf og som digital bladrebog til fælles præsentation på storskærm.

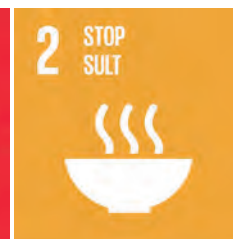
Målet med Verdensmål.nu er at eleverne opnår faglig viden, indsigt og handlingskompetence i forhold til de problemstillinger, som præger vores tid. Vi har kun Jorden til låns, og vi skal derfor passe godt på den. Hvordan takles bæredygtighed, klimaudfordringer og et sundere liv for alle her og i den 3. verden, og hvordan kan vi alle gøre en forskel.

Verdensmål.nu er også udviklet til 1.-3. klasse og 7.-9. klasse. Læs mere på www.verdensmaal.nu.

ISBN 978-87-92761-50-7

Mål 1: Afskaf fattigdom
Afskaf alle former for fattigdom i hele verden.

Mål 2: Stop sult
Alle børn og voksne skal kunne spise sig mætte i sund og nærende mad.

Mål 3: Sundhed og trivsel
Alle skal have adgang til medicin og lægehjælp, hvor de bor.

Mål 4: Kvalitetsuddannelse
Giv alle børn en uddannelse af god kvalitet.

Mål 5: Ligestilling mellem kønnene
Skab ligestilling og styrk alle kvinder og piger.

Mål 6: Rent vand og sanitet
Giv alle adgang til rent vand og toiletter.

Mål 7: Bæredygtig energi
Giv alle adgang til ren energi, der er til at betale.

Mål 8: Anstændige jobs og økonomisk vækst
Giv mulighed for gode jobs med ordentlige vilkår.

Mål 9: Industri, innovation og infrastruktur
Byg gode veje i alle lande. Skab bedre adgang til telefon, internet og teknologi.

Mål 10: Mindre ulighed
Skab mindre ulighed i og imellem verdens lande.

Mål 11: Bæredygtige byer og lokalsamfund
Giv alle adgang til ordentlige boliger og gør byer mindre forurenende.

Mål 12: Ansvarligt forbrug og produktion
Styrk genbrug og genanvendelse og formindsk madspil.

Mål 13: Klimaindsats
Bekæmp klimaforandringer og deres konsekvenser.

Mål 14: Livet i havet
Beskyt floder og have og de dyr, der bor under vandet.

Mål 15: Livet på land
Beskyt planter og dyr, der lever på land.

Mål 16: Fred, retfærdighed og stærke institutioner
Styrk fred i verden og beskyt alle mod kriminalitet og vold.

Mål 18: Partnerskaber for handling
Styrk samarbejdet mellem verdens lande. Hjælp med at alle mål kan nås alle steder i verden.

